

**NEVEK SORSA A VÁLTOZÓ IDŐBEN
(SZLOVÁK–MAGYAR KONTEXTUS)**

**THE FATE OF NAMES IN TIME
(HUNGARIAN–SLOVAK CONTEXT)**

ALABÁN FERENC¹

A tanulmány két részből áll. A elsőben a szerző az ún. rejtett neveket (skryté mená) mutatja be, és a magyar történelmi nevek sajátosságaival, helyesírásával és használatával foglalkozik. Ezekben az esetekben és kutatási területeken a magyar–szlovák kontextusban meglevő nyilvánvaló lehetőségekre helyezi a hangsúlyt, és az értelmezett példákat is ebből a komparatistikai közegből veszi (Anagramma Slavicum, Rodové erby na Slovensku I–II.). A tanulmány második részében a szerző szintén konkrét példák segítségével mutat rá a szlovák és magyar keresztnemek eredetére és hasonlóságaira. Ebben a kontextusban a meghatározó jelenségek elemzésével és értékelésével a szerző történeti, etimológiai, onomasztikai és gyakorlati szempontokat, kutatási eredményeket érvényesít.

Kulcsszavak: rejtett név, anagramma, fordítás, történelmi címerek és tulajdonnevek, tények meghamisítása, magyar és szlovák (kereszt)nevek hasonlósága és írása

The study has two parts. In the first part the writer shows the so-called hidden names (skryté mená) and deals with the particularity, orthography and use of Hungarian historical names. In these cases and research fields he points out the opportunities appearing in the Hungarian–Slovak context and he interprets some examples provided by this comparative environment. (Anagramma Slavicum, Rodové erby na Slovensku I–II.). In the second part of the study the writer also shows the similarities and origins of Slovak and Hungarian first names through specific examples. In this context he applies historical, etymological, onomastic, and practical approaches and presents research results with the help of analysing and assessing phenomena of decisive importance.

Keywords: hidden name, anagram, translation, historical crests and proper names, falsifying facts, writing and similarities of Hungarian and Slovak (first) names

¹ PROF. PHDR. ALABÁN FERENC, CSC
egyetemi tanár
Selye János Egyetem
Tanárképző Kar
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
Bratislavská cesta 3322, SK-94501 Komárno
alabanf@uj.sk

Victor Segalen

Rejtett név (Nom caché)

*A valódi Név nem az, amely bearanyozza az
oszlopcsarnokokat, dicséri a tetteket; s az sem,
amin bosszúsan rágódik a nép*

.....

*Csak a tikkasztó aszályban, mikor áramlás nélkül
ropog a tél, mikor a mélységes mélyben a források
behúzódnak jégcsigaházaikba,*

*Mikor a földalatti mélységek szívében és a szív
földalatti mélységeiben üresség honol – ahol még
a
vér se csörgedez –, akkor a megközelíthetővé vált
boltozat alatt rátalálhatsz a Névre.*

(Somlyó György fordítása)

BEVEZETÉS

A találékonyság- és fantáziafejlesztő nyelvi játékok több fajtája ismeretes már évszázadok óta, s a szakirodalom, továbbá a szójátéktárak is bővelkednek ezek fajtáinak bemutatásában. A legismertebbek természetesen a legkedveltebbek, mivel sokszor rejtett formában fejezik ki a megnevezések és nevek variálhatóságát, játékos keveredését és jelentésváltozásait. Így a szövegben intarziászerűen lapuló keresztneveket *intarziajátéknak* nevezzük, s ezekről a nyelvi játékokat tartalmazó gyűjteményekben bőven olvashatunk. Az *intarzia* olyan nyelvi játék, melyet a *Nyugat* nagy írói, költői előszeretettel játszottak. A játék lényege, hogy egy nevet, szót vagy mondatot be kell ágyazni egy másik értelmes mondatba. Karinthy Frigyes egyik híressé vált intarziája: „Őnt egy égi kar inti, frigye sikerülni fog.” Az intarziajátékok új, érdekes típusa, hogy egy-egy mondat kipontozott helyére be kell írni a kihagyott részt, pl. egy nevet, állatnevet, vagy éppen egy foglalkozás megnevezését. A *palindromjátékok* lényege olyan szavak, nevek, mondatok kigondolása vagy – megadott definíció alapján – megtalálása, amelyek visszafelé vagy ugyanúgy olvashatók (például a *rotor* szó vagy a 202, 1221 palindrómaszám stb.), vagy egészen más szót, mondatot adnak. A játék-szakirodalom ebben is meglehetősen gazdagnak mondható, akárcsak az *anagrammajátékok* példái, melyeknek szintén sok fajtája létezik. Így például egy névből ki lehet rakni a név viselőjének foglalkozását (*Főző Endre – főrendező; Márton Arisztid – adminisztrátor; Koszta Kató – szakoktató; stb.*), valamely megadott szóból egy keresztnevet (*bogár – Gábor; tied – Edit; elérem – Elemér; magad – Magda; stb.*) lehet kreálni. A szakirodalom persze bőven kínál egyéb más példákat is, a megkülönböztető sajátosság azonban mindig az, hogy a név,

a megnevezés bizonyos szinten rejtve marad, és felfedéséhez találékonyságra és fantáziára van szükség.²

1. A REJTETT NÉV TITKA ÉS A TÖRTÉNELMI NEVEK TISZTELETE

Az alábbiakban a szlovák–magyar kulturális kontextus szempontjából jellegadó momentumot emelünk ki, melynek történelmi hatásértéke a jelenünkben is megmaradt, és értelmezhető példaként szolgál – többek között – a „betű-ugratásos szójáték” bemutatására. Mindamellett, hogy érdekességként hat, komoly elrejtett üzenet hordozója is a nagy történelmi változásokat jelentő barokk kori nemzeti szabadsághozgalmakban. Bár a szójátékok több helyen szintén előfordulnak a régi magyar irodalomban, most a szlovák–magyar kapcsolatok szempontjából az Anagramma Slavicum kifejező erejére hagyatkozunk.

*Anagramma Slavicum*³

Rak oči jest dostal, pod Nebem již líta

A tú hroznú Orlici tými Slovi víta:

Vítej milá Orlice, potupnice Raku,

Nemáš k polapení nás takých hustých Sakuv.

Dostal jsem křídla od Lva, od Orlice,

Nežádám již bidlit v tesných dírach více.

Szabad fordításban:

Rák oči (szemeket) kapott, már az Ég alatt röpköd

S azt a szörnyű Sast így szólítja meg:

Üdvözlégy kedves Sas, a Rák gyalázója,

Nincs már több sűrű hálód rákok fogására,

Szárnyakat kaptam már az Oroszlántól, Sastól

Nem akarok már többé a szűk lyukakban lakni.

Ezt az allegorikus szlovák kuruc verset az irodalomtörténeti kutatások szerint Busa Margit fedezte fel egy keszthelyi kódexben. Jelentése feltételezhetően egy titkos üzenet a Rákóczi-szabadságharc megkezdéséről. A szöveg két első szavának összeolva-

² Megjegyzés: a kiválasztott szójátékfajták csak kis töredékét képezik annak, amit példának okáért SZÜTS László: *Szójátéktár* (Ciceró Könyvtúdió Kft., Budapest, 2007) című gyűjteményes kötete megjelenít.

³ A cím magyar jelentése: szláv szójáték. Az anagramma eredetét tekintve: (*anagramma* < latin < görög: *anagramma* [betűk felcserélése] < *ana* [fel] + *gramma* [betű] < *grafo* [ír, rajzol]). Anagrammagépet is ismerünk, melybe beírva a nevet, megkaphatók annak anagrammái. Részletesebben lásd: <http://szotar.sztaki.hu/...ab/anagram>

sása Rákóczi nevét (*Rák oči ...*) adja, mivel ebben az esetben az anagramma a betűknek olyan átcsoportosítását jelenti, mely megváltoztatja a szó jelentését.

A szláv szójáték szövegét nyomtatásban először Csanda Sándor, szlovákiai magyar irodalomtörténész adta ki a *A törökellenes és kuruc harcok költészetének magyar–szlovák kapcsolatai* című munkájában⁴, majd később megjelentette a *Csehszlovák–magyar kulturális kapcsolatok* című összeállításában.⁵ Megjegyzendő, hogy a szöveg több variánsban is ismert és több variánsban közölték, példának okáért itt csupán a Käfer István által idézett egyik variáns sorát idézzük:⁶

Rak, očy gest dosta pod Nebem giž ljta...

Tóth Tibor fordításában ugyanez a sor:

A rák ó címerébe szemet kapott s szárnyat...

A szláv anagramma persze csak egy része az egykori tematikai hasonlóságoknak, azonosságoknak, mivel a hiteles korabeli szlovák emlékekből valójában összeállítható a fejedelem teljes képe is. Ezekből a szövegekből az következtethető ki, hogy a szlovákság bensőséges bizalommal volt a kuruc fejedelem iránt. Az anagramma jelképisége és a később előkerült versek és más szövegek és dokumentumok a feltételezettnél gazdagabb és sokrétűbb szlovák nyelvű Rákóczi-irodalomra engednek következtetni, amelyben a fejedelem valódi szabadsághősként jelenik meg.

Fontos jellemző vonás, hogy ezekben a szövegekben meggyőzően folytatódik az a magyar–szlovák bilingvizmus, amely azelőtt főként a históriás énekekben és a széphistóriákban volt tetten érhető.⁷

A szlovák nemzeti múlt, a szlovák nemzeti történelem kutatása és annak eredményei is szervesen érintik a magyar nevek használatát és fordítását. A történelmi idők felderítése és értelmezése számos bizonyítékot szolgáltat hiteles és kevésbé hiteles eredményekkel (példának okáért) arra vonatkozóan, hogyan értelmezik a neveket a szlovák szakirodalomban a „*címerek rajzolásának korában*”. Emlékeztet a huszadik század nyolcvanas éveinek elején az a publikáció, melynek összeállítója és kommentálója Jozef Novák volt, s műve *Rodové erby na Slovensku I., Kubinyiho*

⁴ A kötet a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézetének 32. füzeteként jelent meg Budapesten 1961-ben

⁵ Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 1963

⁶ KÄFER István: *A miénk és az övék. Írások a magyar–szlovák szellemi kölcsönösségről.* Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1991, 22.

⁷ Példának okáért a Szilágyi és Hagymási históriás éneket, valamint Beniczky Péter és Szöllősi Benedek munkásságát említhetjük, továbbá a számos variánsban fennmaradt két-nyelvű nép- vagy népies dalokban és magyar, illetve szlovák nyelvi elemekkel egymás kéziratosa költészetében, illetve népdalaiban jelen is van.

zbierka pečatí (Szlovákiai családi címerek. *A Kubinyi-féle pecsétgyűjtemény*) címen látott napvilágot⁸, s melynek folytatása, második kötete 1986-ban jelent meg.⁹

Már az első kötet jelentős és határozott kritikai visszhangot váltott ki a magyar történészek és a szakmai közvélemény részéről. Mi jelenthette a szakmailag vitatható kérdéseket a kiadványban?

- A. A nemzetiségi alapon történő kutatás az *Uhorsko*-nak nevezett történelmi Magyarország korában nem lehetett/volt egyszerű feladat, elsősorban azért, mivel sem a címerek elkészítésekor, sem egyébként nem volt számon tartva, ki milyen nemzetiséghez tartozik. Ez kihatott a nevek használatára is.
- B. A nemzeti szempont kiindulási pontként való használatának tarthatatlanságához hasonlóan már a kötetek címében szereplő területi elv alkalmazása sem egészen megbízható, mivel több évszázadon keresztül az ország területi/regionális részei egységet alkottak és együtt fejlődtek. Persze ezekben a századokban a szlovák állam nem létezett, s annak alakulása és fejlődése csak a területi kiválás után tanulmányozható önállóan – a szlovák feltételek között.

Anélkül, hogy további részletekbe bonyolódnánk, megállapítható (első látásra is), hogy a magyar helyesírású nevek ebben a gyűjteményben szlovákosan szerepelnek. Önkényes szlovák írásmódról van szó, mely teljes mértékben szakszerűtlen és indokolatlan. Olyan történelmi magyar nevekről van szó, mint például a *Baťán František* (Franciscus Batthyány), *Rákoci Juraj* (Georgius Rákoczy), *Pázman Peter* (Pázmány Péter), *Sečiansky Juraj* (Georgius Zechi de Rimazech), *Lackovič Ján* (Johannes Lazlofy de Ilava), *Svätojánsky Ján* (Ioannes Szentivani) és így tovább.

Az összeállító indoklása elgondolkodtató és egyben deformáló, szerinte a neveket azért kell szlovákosan írni, mert ezen személyeknek „...itt voltak birtokaik, funkciókat láttak el, jelentős szerepeket játszottak politikai történelmünkben...” – írja Novák az első kötet 35. oldalán. A következetlenség abban is megmutatkozik, hogy például a *Pálffy*ak, a *Kubinyi*ak az évszázadok során nem lettek *Palkovič*ok és *Kubánsky*ak, de még később *P. Országh Hviezdoslav* sem lett Ország, és *Maróthy*(-Šoltésová) sem lett Moravský. Pedig kissé alább maga Novák azt állapítja meg, hogy: „*Miként ma természetes a szlovák helynevek használata, ugyanilyen természetesnek kell lennie az e helynevekből képzett vezetékevek szlovák alakjának*” (uo.). Persze, ez az indoklás amúgy sem állná meg a helyét, mivel a helységnevek erőszakos, tudománytalan megváltoztatására a huszadik században többször is sor került, s hitel szempontjából sem elfogadható.

A magyar történészek közül elsőként Hanák Péter „*perelt*” a szlovákiai családi címergyűjtemény magyar tulajdonneveinek korrekt írásmódjáért:

„*Még egyszer hadd hangsúlyozzuk: a név személyes tulajdon, használata személyi jog, a történelmi valóság és a személyi jog sérelme nélkül nem lehet utólagosan »nacionalizálni«, a magyarok esetében sem, hiszen a kiadvány a német és egyéb neveket eredetiben meghagyja. Mi magunk utasítanánk el azt*

⁸ Jozef NOVÁK: *Rodové erby na Slovensku I., Kubinyiho zbierka pečatí*. Osveta, Martin, 1980.

⁹ Jozef NOVÁK: *Rodové erby na Slovensku II., Petkova zbierka pečatí*. Osveta, Martin, 1986.

az abszurditást, ha valaki Bognár Jánosnak keresztelné el Ján Kollárt, a szlovák nyelvújítót, Király Janinak Janko Král-t, a forradalmár költőt. Agyagos Andrásnak Andrej Hlinkát, a néppárti pap-politikust, Újhelyi Lászlónak Laco Novomeskyt, a jeles szlovák író. Nem nevezzük Patak Sebestyénnek Sebastian Bachot vagy Csirke Györgynek Georg Händelt, és hagyjuk Herman Ottónak neves természettudós politikusunkat, és Goldberger Leónak a textilgyárost, ha már ők ragaszkodtak ősi nevükhöz. És nem örülnénk, még ha nem állnak is közel szívünkhöz, ha Fehérváry Gézá Weissenburgnak, Belohradskynak, Tisza Istvánt Stephan Theiß-nek, Tisa-nak, az említett Péchyeket Fünkirchnernek vagy Kolozsvári Grandpierre Emilt Kluzsky-Grandpierre névre (hiszen a francia maradhat) fordítanák szomszédaink.”¹⁰

Hanák megállapításai (és iróniája is) helyénvaló, mivel nyíltan rámutat az indítékokra és a már tendenciává váló szakszerűtlen alkalmazásra:

„A tendencia elég világos: az egykori nemesi családnevek, a magyar vagy elmagyarosodott családnevek szlovákosítása, illetve reszlovákosítása. Hiszen az indoklás úgy hangzik, hogy ezek egy részénél már most kimutatható, más részénél a jövőben bizonyítható lesz a szlovák eredet, a szlovák kapcsolat. A magyarosítás hatására bekövetkezett névváltoztatásoknak úgymond, nincs kötelező érvényük a mai újrafogalmazásukkor. Szerintünk: van. Eltekintve attól, hogy az egykori felvidéki nemesség egy része magyar etnikumú volt, a középkorban a 19. századig valamennyien egységes Hungarus-ok, a natio Hungarica – a nemesi »nemzet« – tagjai voltak. S ha utóbb sokan elmagyarosodtak, és a magyaros nevet használták, akkor ezért lehet bírálni, szidni, kiközösíteni őket, de személyes tulajdonukként használt nevüket elkobozni, utólag, engedélyük nélkül megváltoztatni nem szabad, különösen történésznek nem.”¹¹

A *Szlovákiai családi címerek* című kötetet ért több kritikai ismertetés köréből itt és most még a Käfer István tollából való *Meditáció címeres szomorúságokról* című írást¹² emeljük ki, mely nem csupán az egész adott téma szakmai bizonytalanságait fejezi ki, hanem külön-külön tárgyalja a nemesi címerek tulajdonosai neveinek átírását, szlovákosítását, a nevek önkényes szlovák írásmódját, a helységnevekből képzett személynevek indokolatlan átírását, a felületesség és a tendenciózus szándék több megnyilvánulását, a pontatlanságokat és végső soron „a történelmi tények meghamisítását”.

A számtalan bizonytalan feltételezés a címerek rajzaira és egyéb szakkérdésekre vonatkozóan, továbbá a saját eredeti kutatások hiánya joggal kelt kételyeket nem csupán a heraldikusok vagy a genealógusok körében, hanem a laikus olvasóban is.

¹⁰ HANÁK Péter: Címeres furcsaságok. *Élet és Irodalom*, 1981. febr. 21., 9.

¹¹ Uo.

¹² KÄFER István: *A miénk és az övék. Írások a magyar–szlovák szellemi kölcsönösségről. Meditáció címeres szomorúságokról*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1991, 180–189.

Tetézte a szakszerűtlenséget az, hogy a par excellence magyar vonatkozású anyag után a kötetben csak világnyelveken írt rezümék kaptak helyet. Käfer István írásában a feltüntetett (magyar és szlovák) szakirodalom használatának elementáris pontatlanságaira és a zavaró sajtóhibákra is felhívja a figyelmet.

2. A MAGYAR ÉS A SZLOVÁK (KERESZT)NEVEK HASONLÓSÁGAI

Nem csupán a történelmi korokban, de a jelenünkhöz közel eső időkben is közép-európai vonatkozásban szinte természetes volt a két-, illetve többnyelvűség. A régi pozsonyiak ismerték és használták a magyar, a szlovák és a német nyelvet is, ami még inkább alátámasztotta az etnikai és a nyelvi toleranciát. Ismerősöm nosztalgikusan beszélt a München előtti Kassa kétnyelvű utcai feliratairól, hogy minden üzlet és kisebb bolt cégére kétnyelvű volt, s hogy sem a kereskedőket, sem pedig az iparosokat nem zavarta, ha ajtóikon olyan táblák voltak, amelyeken a keresztnév a vezetéknév bal oldalán szlovák nyelven, jobb oldalán pedig magyar nyelven voltak kiírva (*Rudolf Tóth Rezső, Viktor Schnell Győző...*). A nevek használatának kérdésköre más esetekben sem jelentett problémát, mivel például jelentős tudósok is publikációik nyelvén tüntették fel keresztnévüket¹³.

Bár (köztudott, hogy) a magyar és a szlovák nyelv két különböző nyelvcsalád tagja, mégis a szókincsük egy bizonyos része a két nyelv közös állományát képezi, így a nevek is. A földművelő életre való áttérés idején a magyarok a szlávoktól vették át például a *barázda*, *kalász*, *borona*, *rozs* stb. szavakat, továbbá a magyar jogi és adminisztratív terminológia a feudalizmus idején a szláv *král'* (király), *dvor* (udvar), *sluha* (szolga), *slobodný* (szabad) és további szláv szavakat vett át a mindennapi használatba.

A magyar nyelvbe átkerült szláv szavak összegyűjtésével, értelmezésével és csoportosításával a huszadik század ötvenes éveiben az említett Kniezsa István foglalkozott részletesen, s ez irányú kutatásainak eredményét több kötetben adta közre¹⁴. Megjegyzendő, hogy természetes módon külön csoportot képeznek azok a kifejezések, amelyek az együttélés során a magyar nyelvből kerültek át a szlovák nyelvbe. Ezek a szavak jórészt a háztartásban előforduló kifejezések (*papuče*, *tanier*, *hurka*, *kefa*, *lampáš*, *tarhoňa*, *gazda*, *rováš*, *šiator* stb.). Más kérdéskör, hogy mindkét nyelvben közös eredetűek a kulturális és technikai, műszaki körből, főként a görög és latin nyelvből származó kifejezések (*civilizáció*, *astronómia*, *futurológia*, *atom* stb.).

¹³ Példának okáért a neves budapesti szlavista professzor, Kniezsa István névhasználatát említhetjük, aki a szlovákiai Árvában született, és Štefannak keresztelték. Magyar nyelvű tanulmányai alá az István (I.) nevét használta, szlovák nyelvű írásait Štefan (Š.), német nyelvű cikkeit Stephan (S.), franciául írt tanulmányait pedig Etienne (E.) Kniezsa név alatt szignálta.

¹⁴ KNEZSA István: *A magyar nyelv szláv jövevényszavai*. I–II. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1955.

Külön foglalkozott a nevek hasonlóságával *A magyar és szlovák családnevek rendszere* című monográfiájában, Budapest, ELTE BTK, 1965, 112.

„*Základný repertoár slovenských a maďarských mien je spoločný*”¹⁵ – állapítja meg Katarína Habovštiaková, az egyik méltánytalanul nem eléggé idézett, de az adott kontextus szempontjából fontos kiadványában.¹⁶ Ez a szempont egyértelműen a két nemzet közös keresztény hagyományaira utal, melyben a megnevezések és a nevek áttételből származnak. Hivatalos keresztény alapból valók a *Mária, Anna, Gizella, Zsófia, Júlia, Viktória, Éva, Jolán, Barbara* nevek. Néhány magyar és szlovák keresztnév között csupán kisebb hangtani vagy éppen szóképzési különbség van, mint például az *Adam* (Ádám), *Peter* (Péter), *Ján* (János), *Michal* (Mihály), *Gejza* (Géza), *Eva* (Éva), *Jolana* (Jolán), *Barbora* (Borbála) nevek esetében. Ezeken kívül persze vannak olyan nevek, amelyek különbsége az említetteknél jóval nagyobb a magyar és a szlovák variánsban, mint például a *František* (Ferenc) és a *Bartolomej* (Bertalan) esetében, s vannak olyanok is, amelyekről nem is feltételeznénk a közös eredetet, mint például az *Alexander* (Sándor), az *Eugen* (Jenő), a *Vavrinec* (Lőrinc), a *Vojtech* (Béla), a *Václav* (Vencel), az *Alžbeta* (Erzsébet) keresztnevекnél. Néhány idegen eredetű (főként a latinból származó) név esetében a magyar és a szlovák nyelvben megtalálhatóak a lefordított variánsok, mint például a *Viktor – Víťazoslav* (Győző), *Aurélia – Zlatica* (Aranka) neveknél.

Történelmileg igazolt, hogy a 18. és 19. században a szlovákok magyar keresztnéveket használtak, s az olyan vezetéknevek is az átvételről tanúskodnak, mint a *Baláž, Ambruš, Šándor, Ferenc (Ferianc)*. Ma is használatban vannak a magyar nevekből származó szlovák becéző, kissé házias keresztnévek, mint a *Fero, Šaňo, Pišta, Belko, Paľo, Katka, Erža*.

Ha nem is teljes a kép, remélhetőleg a felsoroltak érzékeltetik azt, hogy a magyar és a szlovák keresztnévek világa reális keresztény alapot feltételez. Mindkét nyelvben azonban – természetes módon – találhatók más és különböző alapokból származó nevek, így a szlovákban a kimondottan szláv eredetű nevek (*Gorazd, Jarmila, Kvetoslava, Lubomír, Vladimír...*), a magyarban pedig az *Attila, Gyöngyvér, Ildikó* típusú nevek alkotnak külön csoportot.

A magyar–szlovák együttélés eredményeként szintén természetes módon a frazeológia használatában szereplő nevek hasonlósága is szembeötlő. Befejezésül itt csupán egy példaértékű esetet említünk: *začať od Adama* (Ádámnál és Évánál kezd), *chodiť od Poncia k Pilátovi / od Kaifáša k Annášovi*, azaz magyarul *fűhöz-fához futkos, Ponciustól Pilátusig*. Mindenképp hangsúlyozandó, hogy a frazeológiai egységek pontos értésének feltétele az adott nyelv felsőfokú, alapos ismerete.

IRODALOM

- [1] BÁRDOSI Vilmos (főszerk.) (2003): *Magyar szólástár*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

¹⁵ Magyarul: A szlovák és a magyar nevek alap-repertoárja közös.

¹⁶ Katarína HABOVŠIAKOVÁ: *Slovenčina známa i neznáma pre Maďarov, ale aj pre Slovákov a Neslovákov*, Veda vydavateľstvo SAV, Bratislava, 1996, 74.

- [2] BÍRÓ Ferenc (1999): Névvel (is) nevel(het)ünk(?) *Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai*, 212. sz., 443–56.
- [3] CSANDA Sándor (1961): *A törökellenes és kuruc harcok költészetének magyar–szlovák kapcsolatai*. Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete, Budapest.
- [4] CSANDA Sándor (szerk.) (1963): *Csehszlovák–magyar kulturális kapcsolatok*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- [5] HABOVŠIAKOVÁ, Katarína (1996): *Slovenčina známa i neznáma pre Maďarov, ale aj pre Slovákov a Neslovákov*. Veda vydavateľstvo SAV, Bratislava, 1996.
- [6] HERNÁDI Sándor (1982): *Nyelvi próbák*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
- [7] HERNÁDI Sándor (1988): *Szópárbaj*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
- [8] HORÁK, Gejza (red.) (1974): *Tisíc poučení zo spisovnej slovenčiny*. SPN, Bratislava.
- [9] KÄFER István (1999): *A miénk és az övék. Írások a magyar–szlovák szellemi kölcsönösségről*. Magvető Könyvkiadó, Budapest.
- [10] KNIEZSA István (1955): *A magyar nyelv szláv jövevényszavai*. I–II. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- [11] NOVÁK, Jozef (1980): *Rodové erby na Slovensku*. I. *Kubinyiho zbierka pečatí*. Osveta, Martin.
- [12] NOVÁK, Jozef (1986): *Rodové erby na Slovensku*. II. *Petkova zbierka tzv. pečatí*. Osveta, Martin.
- [13] O. NAGY Gábor (1999): *Magyar szólások és közmondások*. Talentum, Budapest.
- [14] SZÚTS László (2007): *Szójátéktár*. Ciceró Könyvstúdió Kft, Budapest